

17. júl 2020

Výpis z Pamätnej knihy Obce Nižná Slaná – kronikár Mikuláš Paulíny

Emanuel Andrassy narodil sa vo Vlachove roku 1821, kam sa jeho otec Karol III z Nižnej Slanej roku 1820 bol presťahoval, keď sa bol oženil s grófkou Etelkou Szapáryovou. Ponevác ale jeho život bol veľmi spiatý so životom slanských jeho poddaných, pre to ho uvádzam do našej kroniky. Bol človek priameho, otvoreného srdca, žartovný, veľmi nadaný, sporivý, ale pri tom veľmi dobrosrdečný, poddaných svojich opravdu milujúci, starostlivý otec. Preto bol miláčikom nášho ľudu, ktorý ho nazýval našim Manovom. Vo svojej starodávnej, nižnoslanskej bani na striebro a na ortuť, na takzvanej **Svätej Trojici**, stále zamestnával do 50 robotníkov. Na Trojici bola postavená pec, v ktorej sa ruda, obsahujúca ortuť (živé striebro) v železnej rúre vypaľovala. Od trosiek oddelená ortuť z rúry tiekla do kotla, z ktorého ortuť liali do jemných kozacích, alebo barančených kožík, takzvaných satánok, ktoré potom tuho zaviazali a na vozoch do Kluknavy odvážali. Striebornú rudu tiež do Kluknavy odvážali. Gróf pri dolovaní ortuti a striebra taký pekný výsledok dosiahol, že dôchodok z tejto bani položil základ jeho ďalšej banickej činnosti. Táto jeho činnosť bola tak veľká, že ho právom nazvali železným grófom.

Zaslúžil sa aj o povznesenie bane svätá Trojica. Pri bani postavil pec šádovňu /triediareň/, kde sa ruda triedila. Dobývanie bolo ukončené v roku 1900.

Banická činnosť v okolí Nižnej Slanej sa vyvinula v 14. storočí na rudných ložiskách rôznych genetických typov. V minulosti sa tu ťažili rudy striebra, medi, ortuti, ale hlavne železné rudy limonitu a sideritu.

Popri vyhľadávaní a ťažbe železných rúd sa v banskom poli **Svätá Trojica**, zo žily ktorá je východným pokračovaním ložiska Manó dobývali rudy ortuti, striebra a medi. Prvá písomná zmienka o ťažbe týchto rúd je v listine z roku 1701 Popri vyhľadávaní a ťažbe železných rúd sa v banskom poli **Svätá Trojica**, zo žily ktorá je východným pokračovaním ložiska Manó sa dobývali rudy ortute, striebra a medi. V rokoch 1701–1745 sa ťažbou ortuťových rúd zaoberal Uhorský štát /a v rokoch 1703–1710 časť banského poľa vlastnila ťažiariska spoločnosť z Rožňavy/. V roku 1745 prevzal bane gróf Karol Andrassy I. a v rokoch 1805–1858 ťažiariska spoločnosť Laudon Kunstschacht Gewerkschaft zo Spišskej Novej Vsi. Čistá ortuť z rudy sa získavala úpravou v ortuťovni pri bani a po úprave sa ruda posielala ďalej do Štefanskej Huty, kde sa z nej získavala ešte meď a striebro. **Ortuťová baňa Svätá Trojica si zasluhuje pozornosť hlavne z toho dôvodu, že jej technické zariadenia boli na tú dobu na vysokej technickej úrovni. V roku 1885 bol v hlavnej šachte Laudon postavený vodnostĺpcový ťažný stroj a vodná turbína na odvodňovanie bane.** V roku 1900 sa bankský majetok stal majetkom spoločnosti RIMA, ktorá v uvedenom roku dobývanie ortuti na bani Sv. Trojica zastavila.

Niekoľko storočná história baníctva v obci skončila v roku 2008. Artefakty dokumentujúce banickú históriu sa takmer nezachovali. Z pohľadu montánnej turistiky sa v intraviláne obce nachádzajú depresie po zavalených bankských dielach a pingy. Banickú históriu dokumentuje súkromná expozícia baníctva, banický kútik v klube dôchodcov, ako aj torzo vysokej pece Etelka – technická pamiatka.

Spracoval Ing. Martin Gallík